

BESLUT

2023-02-13 Dnr: 22/03274

SAKEN

Rapport, SVT1, 2022-10-22, kl. 19.30, inslag om att läkare anmälts för att överförskriva narkotikaklassade mediciner; fråga om opartiskhet och saklighet

BESLUT

Inslaget frias. Det strider inte mot kraven på opartiskhet och saklighet.

INSLAGET

Inslaget påannonserades genom att en nyhetsuppläsare sa följande.

Varje år så gör svenska apotek 200 anmälningar om läkare som skriver ut farliga mängder narkotikaklassade mediciner. Men trots det blir det sällan några konsekvenser för läkarna, det visar SVT:s granskning. Vi har besökt en av läkarna som har anmälts gång på gång och också varnats av Inspektionen för vård och omsorg. Ändå får han behålla sin legitimation.

Inslaget inleddes med att en reporter med dold kamera och mikrofon besökte en läkarmottagning. Reportern sa bland annat att den aktuella läkaren under 20 års tid jagats av Inspektionen för vård och omsorg (IVO) då han anmälts upprepade gånger för att ha skrivit ut farliga mängder narkotikaklassade mediciner, men att han ändå hade kvar sin läkarlegitimation.

Reportern utgav sig för att vara en patient och läkaren hördes fråga om reporterns bekymmer. Läkarens ansikte var blurrat och han namngavs inte i klippet. Läkaren sa bland annat följande.

Jag gör såhär, jag skriver ut 30 stycken åt gången och två uttag. [...] Läkare i din ålder vill inte skriva ut det för att de tror att folk blir narkomaner på det. [...] Det blir de inte.

Reportern sa sedan att hon vid besöket fick recept på sömnmedlet zopiklon och att detta läkemedel är kraftigt beroendeframkallande.

Därefter sa reportern bland annat att det varje år görs 200 anmälningar från apotek om läkare som överförskrivar beroendeframkallande mediciner, men att ytterst få

anmälningar leder till konsekvenser och att utredningarna tar lång tid. En avdelningschef på IVO intervjuades som bland annat sa att utskrivningssätten missbrukades av många, vilket hon menade var allvarligt. Hon beklagade långa handläggningstider och sa bland annat att det är komplicerade ärenden.

Reportern sa sedan att läkaren som besöktes med dold kamera hade varnats av IVO vid flera tillfällen bland annat för att han ansetts ha skapat beroenden hos sina patienter. Därefter hördes återigen avdelningschefen på IVO som sa att det är farligt att det finns personer som fortsätter att arbeta i strid med vetenskap och beprövad erfarenhet.

Avslutningsvis sa reportern att Sveriges Television AB (SVT) kontaktat den kritiserade läkaren, men att han inte velat delta i en bandad intervju.

ANMÄLNINGAR

En anmälare anser att inslaget var vinklat på ett sätt att hela läkarkåren framställdes som ansvarslösa förskrivare av narkotikaklassade preparat. Anmälaren är vidare kritisk till reporterns uttalande om läkemedlet zopiklon som ett starkt sömnmedel och kraftigt beroendeframkallande och anför att preparatet är ett lättare insomningsmedel med mycket kort halveringstid. Genom att beskriva läkemedlet på detta sätt anser anmälaren att inslaget var osakligt och utgjorde en fara för allmänheten då det kunde leda till att personer med allvarliga sömnproblem inte vågade ta sin medicin.

En annan anmälare är i huvudsak kritiskt till reporterns förfarande att utge sig för att vara patient och på så sätt få läkarens tillit och ett recept utskrivet. Anmälaren anför att inslaget enbart innebar ett smutskastande av den aktuella läkaren.

PROGRAMFÖRETAGETS YTTRANDE

SVT anser att inslaget överensstämmer med kraven på opartiskhet och saklighet och anför sammanfattningsvis följande.

SVT kan inte finna att inslaget innehöll ett ifrågasättande av läkarkåren som helhet. Det som framkom var att det varje år inkommer 200 anmälningar från apotek till IVO gällande så kallad överförskrivning av läkemedel.

I inslaget exemplifierades problemet med hur överförskrivningar kan ske genom att reportern besökte och berättade om den enskilde läkaren som granskades i inslaget. Just denna läkare granskades eftersom han hade en etablerad historik av tidigare IVO-anmälningar om överförskrivningar mot sig, som redaktionen hade kartlagt inför inslaget. Detta redovisades i inslaget och inga generella påståenden gjordes utifrån detta om den samlade läkarkåren.

Läkaren skrev vid reporterns besök ut 30 doser zopiklon åt gången, med två uttag. Det motsvarar sammanlagt 60 doser – och med (1) rekommenderad dos per dag cirka två månaders behandling. Enligt Läkemedelsboken, en handbok som ges ut av expertmyndigheten Läkemedelsverket, är den rekommenderade behandlingstiden för zopiklon som mest fyra veckor, inklusive utsättningsfasen. En utskrift av 60 doser är alltså mer än en fördubbling av den rekommenderade behandlingsdosen.

Anmälaren skriver att läkaren samtidigt varnade reportern för att läkemedlet är attraktivt för narkomaner. Detta stämmer inte, någon varning fanns inte i samtalet med läkaren. Läkaren sa däremot att andra läkare är rädda att skriva ut läkemedlet för att de ”tror att folk blir narkomaner”. Läkaren lade därefter till att han inte anser att så är fallet. Han gav i samtalet med reportern ingen förklaring till varför han gör en annan bedömning eller andra uppgifter om vilka risker som föreligger med läkemedlet. Det framgick av inslaget att läkaren efter inspelningen med dold kamera hade fått möjlighet att utveckla sitt resonemang om läkemedlet och bemöta kritiken i de IVO-anmälningar som gjorts mot honom, men att han hade avböjt att medverka i en intervju eller ge en kommentar.

Med anledning av ovanstående anför SVT att inslagets behandling av läkaren var publicistiskt korrekt, saklig och opartisk.

Uppgifterna i inslaget om läkemedlet zopiklons beroendeframkallande egenskaper baserades på information som går att ta del av via flera svenska myndigheter. Zopiklon är narkotikaklassat av Läkemedelsverket och finns väldokumenterat i Fass, databasen för läkemedelsfakta.

Fass beskriver zopiklon som ett bensodiazepin-besläktat sömnmedel och lugnande medel. Enligt Fass ska man ”iaktta försiktighet vid förskrivning av detta läkemedel” då risk för tillvänjning och beroende föreligger. I Fass information står explicit att ”användning av sedativa/hypnotiska medel, såsom zopiklon, kan leda till ett fysiskt eller psykiskt beroende eller missbruk av dessa medel. Risken för beroende eller missbruk ökar med dosen och behandlingstidens längd. Halveringstiden för läkemedlet är fem timmar, ökad till sju timmar hos äldre personer.

Inom psykiatrin har bland andra Region Stockholm sedan år 2020 strukit benzodiazepin-liknande medel som zopiklon från den så kallade ”kloka listan” över rekommenderade läkemedel, bland annat med hänvisning till beroenderisken och de i Fass dokumenterade negativa biverkningarna. Även i Åklagarmyndighetens rättsliga sammanställning om narkotikapreparat framgår att bland annat zopiklon anses ha en beroenderisk som är likartad med bensodiazepiner. Man skriver att ”uppmärksamhet på beroenderisken är påkallad, särskilt som långvarig medicinsk förskrivning avrådes och självinjicering kan förekomma”. Även personal på apoteket där reportern hämtade ut läkemedlet varnade utan anmodan för att zopiklon är vanebildande.

Med stöd av ovanstående källor anför SVT att inslagets beskrivning av läkemedlet zopiklon som ett kraftigt beroendeframkallande medel var saklig.

SVT anser inte heller att inslaget utgjort någon fara för allmänheten utan att syftet tvärtom var att upplysa publiken om faror med överförskrivningar av beroendeframkallande läkemedel som zopiklon. I inslaget avråddes inte från ett kontrollerat bruk av läkemedlet i sig och man varken avrådde från eller förespråkade något bruk av sömnmedel generellt, på det sätt en anmälare anför.

AKTUELL BESTÄMMELSE

SVT ska utöva sändningsrätten opartiskt och sakligt samt med beaktande av att en vidsträckt yttrande- och informationsfrihet ska råda i televisionen (13 § i sändningstillståndet).

Kravet på opartiskhet tillämpas enligt granskningsnämndens praxis i princip fullt ut på programledare, reportrar och andra som genom sin ställning i ett program kan uppfattas som företrädare för programföretaget. Bestämmelsen innebär bland annat att en programledare eller reporter inte får göra värderande uttalanden eller ta ställning i kontroversiella frågor.

Kravet på opartiskhet innebär enligt granskningsnämndens praxis att om allvarlig kritik riktas mot en klart utpekad part ska den kritiserade få bemöta eller kommentera kritiken. Som regel ska detta ske i samma program eller inslag. Att en part vägrar att medverka hindrar inte att ett program eller inslag sänds. Om möjligt bör i sådana fall den kritiserades uppfattning redovisas på något annat sätt.

Kravet på saklighet innebär främst att uppgifter som är av betydelse för framställningen ska vara korrekta och att framställningen inte får vara vilseledande, till exempel genom att väsentliga uppgifter utelämnas.

GRANSKNINGSNÄMNDENS BEDÖMNING

Granskningsnämnden konstaterar att utgångspunkten för inslaget var att synliggöra problematiken att läkare som anmälts till IVO för överförskrivning av narkotikaklassade läkemedel ändå kan behålla sin läkarlegitimation. Nämnden kan inte finna att inslaget bidrog till ett ifrågasättande av läkarkåren som helhet. Inslaget strider därmed inte mot kraven på opartiskhet och saklighet i denna del. Nämnden konstaterar vidare att SVT i sitt yttrande har visat grund för läkemedlet zopiklons beroendeframkallande egenskaper. Mot bakgrund av detta anser nämnden att reporterns beskrivning av läkemedlet inte blev missvisande på ett sådant sätt att det medför att inslaget strider mot kravet på saklighet.

Nämnden noterar att den aktuella läkaren fick möjlighet att bemöta kritiken men valde att avstå.

Nämnden tillämpar bestämmelserna i radio- och tv-lagen och i SVT:s sändningstillstånd. Det ingår inte i nämndens uppgift att pröva omständigheterna kring tillkomsten av ett program eller reportrars arbetsmetoder. Anmälarnas kritik i dessa delar lämnas därför utan åtgärd.

Detta beslut har fattats av Ulrik von Essen, Ulrika Hansson, Clas Barkman, Berivan Yildiz, Bo-Erik Gyberg, Kristina Åberg och Erik Fichtelius efter föredragning av Miriam Briland.

För granskningsnämnden

Ulrik von Essen

UNDERSKRIFTSSIDA

Detta dokument har undertecknats med elektroniska underskrifter:

NAMN:	ULRIK VON ESSEN
DATUM & TID:	2023-02-13 10:13:19 +01:00
IDENTIFIKATIONSTYP:	Svensk e-legitimation
IDENTIFIKATIONS-ID:	_0612ca24733115f8fedf6e6cd35dd83306

Certifierad av Comfact Signature
Accepterad av alla undertecknare
2023-02-13 10:13:27 +01:00
Ref: 64793SE
www.comfact.se

[Validera dokumentet](#) | [Användarvillkor](#)